

การพัฒนาภาวะผู้นำตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

The Development of Leadership in accordance with Sufficiency Economy Philosophy

สุภัชชา พันเลิศพาณิชย์

Suphatja Phanlertphanij

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์เชียงราย

Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Chiang Rai Buddhist College

Corresponding Author, E-mail: kataynoi2507@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความนี้เป็นการศึกษาแนวคิดเรื่องภาวะผู้นำกับแนวคิดปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ภาวะผู้นำ หมายถึง ผู้ที่มีอำนาจในการชักชวนผู้อื่นให้ปฏิบัติตามอย่างเต็มใจ ผู้นำที่ดีต้องมีหลักปฏิบัติที่โน้มน้าวผู้ตามได้ เช่น การเป็นผู้รู้จักวางแผน การกำหนดนโยบาย การประสานงานทั้งภายนอกและภายใน รวมถึงการมีความรอบรู้ในการแก้ไขปัญหาต่าง ๆ อย่างไรก็ตาม หลักปฏิบัติของผู้นำที่ดีพิจารณาจากแนวคิดที่หลากหลายหนึ่งในนั้น คือ การปฏิบัติตามแนวคิดปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ซึ่งประกอบด้วยหลัก 3 ห่วง 2 เงื่อนไข หลัก 3 ห่วง ได้แก่ 1) ความพอประมาณ 2) ความมีเหตุผล (ปัญญา) 3) การมีภูมิคุ้มกันความเสี่ยง (ความรอบคอบ) ส่วน 2 เงื่อนไข คือ เงื่อนไขความรู้กับคุณธรรม

แนวคิดเหล่านี้ผู้นำสามารถนำไปปฏิบัติเพื่อพัฒนาตนเองและองค์กรให้เกิดความอยู่อย่างยั่งยืน ไม่ใช่เฉพาะการพัฒนาด้านเศรษฐกิจอย่างเดียวเท่านั้น การพัฒนาด้านอื่นก็สามารถนำแนวคิดนี้ไปปฏิบัติได้ เช่น ผู้นำในองค์กรที่ต้องวิเคราะห์สถานการณ์อย่างเป็นกลาง ไม่เอนเอียงไปข้างใดข้างหนึ่ง หรือการปฏิบัติตามหลักทางสายกลางที่ไม่หย่อนไม่ตึงเกินไปตามหลักความพอประมาณ การมีเหตุผลในการพิจารณาอบหมายงาน และการมีหลักประกันในการทำงาน การคำนึงถึงผลกระทบทางสังคม ส่วนเงื่อนไขทั้งสอง คือ การแสวงหาองค์ความรู้เพื่อพัฒนาตนเองและองค์กรอยู่ตลอดเวลา รวมถึงการปฏิบัติตนให้เป็นที่น่าเชื่อถือ และเป็นตัวอย่างที่ดีของผู้ตาม เมื่อผู้นำปฏิบัติได้ดังกล่าว

จึงเป็นการนำแนวคิดปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงลงไปสู่ภาคปฏิบัติ และเกิดเป็นภาวะผู้นำที่ทันต่อสถานการณ์และพัฒนางองค์กรไปสู่ความเจริญอย่างมั่นคง มั่งคั่งและยั่งยืนได้

คำสำคัญ: ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง; ภาวะผู้นำ; การพัฒนาภาวะผู้นำ

Abstract

This article aims to study the concept of leadership and Sufficiency Economy Philosophy (SEP). Leadership means a person who has the power to persuade others to follow him willingly. Good leaders must have the characteristics or performances that can persuade their followers, for example having a plan, policy, the external and internal coordination, including the knowledge to solve various problems. However, good leaders are able to perform in various ways. One of them is the performance of Sufficiency Economy Philosophy which has three interrelated components and two underlying conditions. Three interrelated components are moderation, reasonableness (or wisdom), and self-immunity (or prudence). Two essential underlying conditions are knowledge and morality.

Leaders are able to apply these components and conditions to develop themselves and organization sustainably. Not only for economic growth but also various growth of society can apply SEP's concept, for example the leaders of organization has to analyze situation without bias or practice themselves in middle way according to moderation component, to provide a reason for using command, to consider the effects or changes in society, etc. For two conditions, they always have to find the body of knowledge to develop themselves and organization, including practice themselves to be reliable and be a good example for followers. If leaders practice in these ways, they are following the SEP's concept and practicing leadership to solve the problems in the current events. In addition, it is to develop the organization in a stable progress, wealth, and sustainability.

Keywords: Sufficiency Economy Philosophy (SEP); Leadership;
Development of Leadership

บทนำ

เศรษฐกิจพอเพียงเป็นปรัชญาที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ 9 ทรงมีพระราชดำรัสชี้แนะแนวทางการดำรงชีวิตแก่พสกนิกรชาวไทยมาโดยตลอดนานกว่า 30 ปี ตั้งแต่ก่อนเกิดวิกฤติเศรษฐกิจเพื่อให้ประชาชนรอดพ้น สามารถดำรงอยู่ได้อย่างมั่นคงและยั่งยืนภายใต้แนวคิด “เศรษฐกิจพอเพียง” (ลีลาภรณ์ บัวสาย, 2549: 15)

“เศรษฐกิจพอเพียงเป็นเสมือนรากฐานของชีวิต รากฐานความมั่นคงของแผ่นดิน เปรียบเสมือนเสาเข็มที่ถูกตอกรองรับรองรับบ้านเรือนตัวอาคารไว้นั้นเอง สิ่งก่อสร้างจะมั่นคงได้ก็อยู่ที่เสาเข็ม แต่คนส่วนมากมองไม่เห็นเสาเข็ม และลืมเสาเข็มเสียด้วยซ้ำไป” พระราชดำรัสในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว จากวารสารชัยพัฒนา เศรษฐกิจพอเพียงเป็นปรัชญาชี้ให้แนวทางการดำรงชีวิตและการปฏิบัติตนในสังคมและชุมชนทุกระดับ ไม่ว่าจะชุมชน สังคม ภาครัฐ ภาคเอกชน หน่วยงานองค์กร หรือสถาบันต่าง ๆ โดยเน้นการบริหารเดินทางสายกลาง ตั้งอยู่บนความพอดี ความมีเหตุผล และมีภูมิคุ้มกันตัวเอง

โดยผู้นำไปปฏิบัติต้องมีความรู้คู่คุณธรรม แต่โลกยุคโลกาภิวัตน์ความเจริญด้านวัตถุเข้ามาแทนที่ วิถีชีวิตดั้งเดิมของสังคมไทย จากอดีตสู่ปัจจุบัน จึงต้องปรับตัวและเปลี่ยนแปลงให้ทันกับเหตุการณ์ของโลกปัจจุบันตลอดเวลา จากปัจจัยต่าง ๆ ที่เจริญรุดหน้าอย่างรวดเร็ว คนในสังคมเริ่มเห็นแก่ตัว แข่งขัน ชิงดีชิงเด่น เห็นแก่ประโยชน์ส่วนตน ทั้งเรื่องงานและเรื่องส่วนตัว ตั้งแต่ระดับชุมชน ผู้สังคมและในหน่วยงานองค์กรต่าง ๆ ทั้งภาครัฐ และเอกชน

จากความเจริญที่รุดหน้าอย่างรวดเร็วของโลกยุคใหม่ที่มีความสลับซับซ้อน ผู้นำจึงเป็นปัจจัยสำคัญที่ต้องการเพิ่มมากขึ้นจนอาจเกิดวิกฤติภาวะผู้นำ ซึ่งไม่ใช่แต่สังคมใดสังคมหนึ่ง แต่นำไปสู่ปัญหาในสังคมของทุกชนชั้นทุกระดับ จนกระทั่งนำไปสู่ปัญหาประเทศในที่สุด เพราะในปัจจุบันผู้นำส่วนมากไม่มี 3 ห่วง 2 เงื่อนไข กล่าวคือไม่มีเรื่องของการพัฒนาที่ตั้งอยู่บนทางสายกลาง ความไม่ประมาท โดยคำนึงถึงความพอประมาณ ความมีเหตุผล และระบบภูมิคุ้มกันที่ดีในตัวใช้ความรอบคอบ ประกอบการวางแผนอย่างระมัดระวัง

ในเรื่องการจัดการความรู้การปฏิบัติ และตัดสินใจ ตระหนักในคุณธรรม ชื่อสัตย์ สุจริต อุดม มีความเพียรในการใช้สติปัญญาในการดำเนินชีวิต เมื่อผู้นำขาดภาวะของการเป็นผู้นำในสิ่งเหล่านี้ จะทำให้เกิดวิกฤต และผลกระทบตามมาอย่างมากมายในชุมชน สังคม หน่วยงาน องค์กร ภาครัฐ ภาคเอกชน จนนำไปสู่ปัญหา ระดับประเทศ (พระวิศิษฐกุล สิริปญโญ, 2553: 859) ผู้เขียนจึงสนใจศึกษาสาเหตุที่ผู้นำขาดทักษะภาวะผู้นำ และการนำแนวทางปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อนำมาปรับใช้กับการพัฒนาภาวะผู้นำ เพื่อเป็นผู้นำต้นแบบที่สมบูรณ์ทั้งในเรื่องในเรื่องการดำเนินชีวิตส่วนตัว และหน้าที่การงาน เพื่อให้เกิดการพัฒนาอย่างยั่งยืน (พระวิศิษฐกุล สิริปญโญ, 2553: 859)

เนื้อเรื่อง

ทฤษฎีเศรษฐกิจพอเพียงกับ ปัญหาภาวะผู้นำที่ไม่มี 3 ห่วง 2 เงื่อนไข

ในวันเฉลิมพระชนพรรษา เมื่อวันที่ 4 ธันวาคม พ.ศ. 2553 พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวมีพระราชดำรัสว่า “...เศรษฐกิจพอเพียงนี้ ขออย่าว่าเป็นการทิ้งเศรษฐกิจ หรือ ความประพฤติ ที่ทำอะไรเพื่อให้เกิดเหตุและผล คือ เกิดผลมันมาจากเหตุ

การกระทำ ก็จะเป็นการกระทำที่ดี และผลของการกระทำนั้น ก็จะเป็นการกระทำที่ดี ดีแปลว่ามีประสิทธิผล ดีแปลว่า มีประโยชน์ ดีแปลว่า มีความสุข”

แต่ปัจจุบันผู้นำที่ดั่งามทั้งในด้านความประพฤติการปฏิบัติตัวจะพบเห็นได้น้อยมาก ส่วนมากมักพบผู้นำมาจากการแต่งตั้งอาศัยเครือข่าย เพื่อนฝูง คนสนิทหรือเรื่องบุญคุณที่ทดแทนกัน ก็จะทำให้ไร้ประสิทธิภาพในการบริหารจัดการ ทั้งที่ผู้นำเป็นต้นทุนที่สำคัญที่สุดในการบริหารจัดการองค์กร ในตัวผู้นำจึงต้องมีศิลปะ มีอิทธิพลเหนือคนอื่น จึงจะเป็นผู้นำได้ และได้รับความไว้วางใจ เชื่อใจอย่างเต็มที่ ทั้งต้องได้รับความเคารพนับถือ ร่วมมือ และร่วมใจจากผู้ใต้บังคับบัญชาอย่างจริงจัง จึงจำเป็นอย่างยิ่งที่ผู้นำต้องมีภาวะผู้นำ คือ มีศิลปะ หรือมีความสามารถเฉพาะบุคคล สามารถจูงใจหรือใช้อิทธิพลต่อผู้อื่น ไม่ว่าจะผู้ร่วมงาน ผู้ใต้บังคับบัญชา ในสถานการณ์ต่าง ๆ เพื่อปฏิบัติการและอำนวยความสะดวก โดยใช้กระบวนการสื่อสาร ความหมายหรือการติดต่อกันและกัน เพื่อร่วมมือกันดำเนินงานให้สำเร็จลุล่วงตามวัตถุประสงค์ สิ่งสำคัญต้องรู้จักเดิน ทางสายกลาง อย่างพอประมาณ มีเหตุผล มีความรู้มีคุณธรรมเป็นลักษณะนิสัย กล่าวคือ

ต้องพฤติกรรมในการทำงานตามหลักทฤษฎีเศรษฐกิจพอเพียงที่ประกอบไปด้วย 3 ห่วง 2 เงื่อนไข ซึ่ง 3 ห่วง ประกอบด้วยความพอประมาณ ความมีเหตุผล การมีภูมิคุ้มกันตัวเอง ส่วน 2 เงื่อนไข คือ ความรู้คู่คุณธรรม ซึ่งเหล่านี้ต้องทำควบคู่กันไปเสมอขาดสิ่งใดสิ่งหนึ่งมิได้

เศรษฐกิจพอเพียงเป็นปรัชญาชี้ถึงแนวการดำรงอยู่และปฏิบัติตนของประชาชนในทุกระดับตั้งแต่ระดับครอบครัว ระดับชุมชนจนถึงระดับรัฐทั้งในการพัฒนาและบริหารประเทศให้ดำเนินไปในทางสายกลาง โดยเฉพาะการพัฒนาเศรษฐกิจเพื่อให้ก้าวทันต่อโลกยุคโลกาภิวัตน์ ความพอเพียงหมายถึง ความพอประมาณ ความมีเหตุผล รวมถึงความจำเป็นที่จะต้องมีระบบภูมิคุ้มกันในตัวที่ดีพอสมควร ต่อการมีผลกระทบใด ๆ อันเกิดจากการเปลี่ยนแปลงทั้งภายนอกและภายใน ทั้งนี้จะต้องอาศัยความรอบรู้ ความรอบคอบ และความระมัดระวังอย่างยิ่งในการนำวิชาการต่าง ๆ มาใช้ในการวางแผน และการดำเนินการทุกชั้น ตอน ขณะเดียวกันจะต้องเสริมสร้างพื้นฐานจิตใจของคนในทุกระดับให้มีสำนึกในคุณธรรม ความซื่อสัตย์สุจริต และให้มีความรอบรู้ที่เหมาะสม ดำเนินชีวิตด้วยความอดทน ความเพียร มีสติ ปัญญา และความ

รอบคอบ เพื่อให้สมดุลและพร้อมต่อการรองรับการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วและกว้างขวางทั้งด้านวัตถุ สิ่งแวดล้อมและวัฒนธรรมจากโลกภายนอกได้เป็นอย่างดี

หลักแนวคิดของเศรษฐกิจพอเพียง

การพัฒนาตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง คือ การพัฒนาที่ตั้งอยู่บนพื้นฐานของทางสายกลาง และความไม่ประมาท โดยคำนึงถึงความพอประมาณ ความมีเหตุผล การสร้างภูมิคุ้มกันที่ดีในตัว ตลอดจนใช้ความรู้ ความรอบคอบ และคุณธรรม ประกอบการวางแผน การตัดสินใจ และการกระทำ ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง มีหลักพิจารณาอยู่ 5 ส่วน ดังนี้

1. กรอบแนวคิด เป็นปรัชญาที่ชี้แนะแนวทางการดำรงอยู่และปฏิบัติตนในทางที่ควรจะเป็น โดยมีพื้นฐานมาจากวิถีชีวิตดั้งเดิมของสังคมไทย สามารถนำมาประยุกต์ใช้ได้ตลอดเวลา และเป็นการมองโลกเชิงระบบที่มีการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา และเป็นการมองโลกเชิงระบบที่มีการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา มุ่งเน้นการรอดพ้นจากภัยและวิกฤต เพื่อความมั่นคง และความยั่งยืนของการพัฒนา

2. คุณลักษณะ เศรษฐกิจพอเพียงสามารถนำมาประยุกต์ใช้กับการปฏิบัติตนได้ในทุกระดับ โดยเน้นการปฏิบัติบนทางสายกลาง และการพัฒนาอย่างเป็นขั้นตอน

3. คำนิยาม ความพอเพียงจะต้องประกอบด้วย 3 คุณลักษณะพร้อมกัน ดังนี้

3.1 ความพอประมาณ หมายถึง ความพอดีที่ไม่น้อยเกินไป และไม่มากเกินไป โดยไม่เบียดเบียนตนเองและผู้อื่น เช่น การผลิตและการบริโภคที่อยู่ในระดับพอประมาณ

3.2 ความมีเหตุผล หมายถึง การตัดสินใจเกี่ยวกับระดับของความพอเพียง ต้องเป็นไปอย่างมีเหตุผล โดยพิจารณาจากเหตุปัจจัยที่เกี่ยวข้อง ตลอดจนคำนึงถึงผลที่คาดว่าจะเกิดขึ้นจากการกระทำนั้น ๆ อย่างรอบคอบ

3.3 การมีภูมิคุ้มกันที่ดีในตัว หมายถึง การเตรียมตัวให้พร้อมรับผลกระทบ และการเปลี่ยนแปลงด้านต่าง ๆ ที่จะเกิดขึ้นโดยคำนึงถึงความเป็นไปได้ของสถานการณ์ต่าง ๆ ที่คาดว่าจะเกิดขึ้นในอนาคตทั้งใกล้ และไกล

4. เงื่อนไข การตัดสินใจและการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ให้อยู่ในระดับพอเพียง ต้องอาศัยทั้งความรู้ และคุณธรรมเป็นพื้นฐาน กล่าวคือ

4.1 เงื่อนไข ความรู้ ประกอบด้วยความรู้เกี่ยวกับวิชาการต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องอย่างรอบด้าน ความรอบคอบที่จะนำความรู้เหล่านั้นมาพิจารณาให้เชื่อมโยงกัน เพื่อประกอบการวางแผนและความระมัดระวังในขั้นปฏิบัติ

4.2 เงื่อนไข คุณธรรม จะต้องเสริมสร้างประกอบด้วยมีความตระหนักในคุณธรรม มีความซื่อสัตย์สุจริต และมีความอดทน มีความเพียร ใช้สติปัญญาในการดำเนินชีวิต

เศรษฐกิจพอเพียงเป็นปรัชญาที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวได้ทรงมีพระราชดำรัสชี้แนะแนวทางในการดำเนินชีวิตที่สามารถนำไปประยุกต์ใช้ได้เหมาะสมและสามารถนำไปปฏิบัติได้อย่างแท้จริงในด้านการเป็นผู้นำซึ่งเป็นแนวทางในการทำงานที่เราชาวไทยได้ยึดถือเป็นแบบปฏิบัติมายาวนานกว่า 30 ปี การนำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง มาเป็นปรัชญาในการดำเนินชีวิตและพัฒนาอย่างมีสติพอเหมาะ พอสมควรในทุกด้าน สามารถนำมาประยุกต์ใช้ให้เหมาะสมในชีวิตของแต่ละคน แต่ละหน่วยงาน จึงเสมือนเชื่อมโลกแห่งการปฏิบัติธรรมเข้าสู่โลกแห่งการทำงานโดยใช้ธรรมะในหลักของความสมดุลในจุดเด่นของเศรษฐกิจพอเพียง คือ การสร้างภูมิคุ้มกันตัวเองโดยมีแผนงานที่

เปรียบเทียบแผนหรือเข็มทิศในการเดินทางที่บอกจุดมุ่งหมายว่าจะเราจะเดินทางไปทิศทางไหนก้าวไปด้วยกัน โดยมีวัตถุประสงค์เดียวกันเพื่อให้องค์กรอยู่รอดอย่างยั่งยืน

สุข สรรค์ กัน ตะ บุตร หัวหน้ากลุ่มวิจัยภาวะผู้นำ วิทยาลัยการจัดการ มหาวิทยาลัยมหิดล และเลขาธิการคณะอนุกรรมการขับเคลื่อนเศรษฐกิจพอเพียง กล่าวว่า ภายใต้ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง จะประกอบด้วย 4 แนวทาง คือ 1. คุณลักษณะ หมายถึง ความพอเพียงซึ่งจะพอเพียงได้ต้องอยู่ในทางสายกลาง 2. ค่านิยมของความพอเพียง หมายถึง ความพอประมาณและความมีเหตุผล ซึ่งจะเป็นภูมิคุ้มกันให้กับตัวเองได้เป็นอย่างดี 3. เงื่อนไขจะต้องประกอบด้วยเงื่อนไขความรู้ จะต้องมี ทั้ง ความรู้ รอบ คอบ ระมัดระวัง และเงื่อนไขคุณธรรม อันหมายถึง ความซื่อสัตย์สุจริต อดทน และมีสติ 4. แนวปฏิบัติและผลที่คาดหวัง ซึ่งหมายถึง ความสมดุลและพร้อมต่อการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วทั้งด้านวัตถุ สังคม สิ่งแวดล้อม และวัฒนธรรมจากโลกภายนอก เศรษฐกิจพอเพียงจึง แนวทางการแก้ไขเพื่อให้รอดพ้น และสามารถดำรงอยู่ได้อย่างมั่นคงและยั่งยืนมาช้านาน

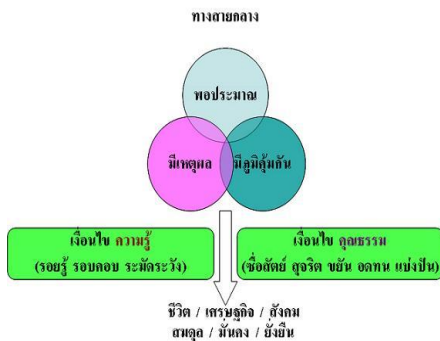
ภายใต้กระแสโลกาภิวัตน์และความเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น

การนำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในหลักความพอประมาณ (ห่วงที่ 1) ในหลักความพอประมาณ ผู้นำสามารถจัดคนให้เหมาะสมกับงาน และคัดสรรบุคลากรที่มีคุณภาพเข้าทำงานอย่างเหมาะสมให้โอกาสในการพัฒนาตนเองโดยผู้นำต้องรู้จักวางแผน สู่อนาคตและต้องมีโครงการพัฒนาความเป็นผู้นำอย่างต่อเนื่องโดยต้องดูว่าบุคลากรนั้นพัฒนาได้หรือไม่ เหมาะกับงานประเภทใด นั่นคือ หลักการใช้คนให้ถูกกับงานและมีการวางแผนพัฒนาผู้นำในระดับบริหารล่วงหน้า 3 ปี

การนำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไปเป็นหลักความมีเหตุผล (ห่วงที่ 2) คือ การที่ผู้นำใช้หลักเหตุผลในการตัดสินใจเรื่องต่าง ๆ โดยพิจารณาจากเหตุปัจจัยที่เกี่ยวข้อง ตลอดจนผลที่คาดว่าจะเกิดขึ้นอย่างรอบคอบ

การนำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้ในหลักภูมิคุ้มกันที่ดี (ห่วงที่ 3) คือ การเตรียมตัวให้พร้อมรับต่อผลกระทบที่เกิดขึ้นจากการเปลี่ยนแปลงรอบตัว ปัจจัยเหล่านี้จะเกิดขึ้นได้นั้น จะต้องอาศัยความรู้ และคุณธรรม เป็นเงื่อนไขพื้นฐาน กล่าวคือ เงื่อนไขความรู้ หมายถึง ความรอบรู้ ความรอบคอบ และความระมัดระวัง

ในการดำเนินชีวิตและการประกอบกิจการ ส่วนเงื่อนไขคุณธรรม คือ การยึดถือคุณธรรมต่าง ๆ อาทิ ความซื่อสัตย์สุจริต ความอดทน ความเพียร การมุ่งต่อประโยชน์ส่วนรวมและการแบ่งปัน การใช้แนวทางปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในการพัฒนาภาวะผู้นำในเรื่องของหลักการบริหารก็เปรียบเหมือนเราได้ฉีดวัคซีนป้องกันตนเอง โดยผู้นำต้องเริ่มต้นด้วยการสำนึกขีดความสามารถของตัวเองและรู้จักพอ และต้องศึกษาปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงให้เข้าใจอย่างถ่องแท้รวมถึงการสร้างวินัยให้เกิดขึ้นในแท้จริงของนิสัยเสียก่อนเพราะวินัยเป็นสิ่งสำคัญในการเป็นเครื่องกำหนดกรอบการดำเนินงานตามภาระหน้าที่ใด ๆ ที่พึงกระทำให้บรรลุเป้าหมายโดยสมบูรณ์

รูป 1: กรอบแนวคิดปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง 3 ท่วง 2 เงื่อนไข

ปัญหาที่พบเห็น คือ คนพูดถึงปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงอย่าง

แพร่หลาย แต่ดูเหมือนจะเป็นเพียงแนวคิดที่ยังมองเห็นไม่ชัดเจน จึงไม่สามารถนำไปปฏิบัติได้ และด้วยคุณลักษณะนิสัยส่วนตัวของผู้นำเองในเรื่องของความเจ้าอารมณ์ จิตใจคับแคบ ยึดติดกับผลประโยชน์ส่วนตน ไม่ถ่อม ไม่แสดงออก พูดมากกว่าการกระทำ ไร้ระเบียบวินัย ทำงานไม่เป็นขาดความเพียร ความอดทน ขาดคุณธรรม เห็นแก่ตัว ไม่เรียนรู้ที่จะพัฒนาตนเอง ไม่กล้าแสดงออก สิ่งนี้เป็นปัญหาในการพัฒนาภาวะผู้นำในตัวเอง

สาเหตุที่ผู้นำขาดภาวะการณ เป็นผู้นำตามแนวทางปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

ผู้นำ คือ ผู้ที่มีอิทธิพลในทางที่ถูกต้องต่อการกระทำของผู้อื่นมากกว่าคนอื่น ๆ ในกลุ่มหรือองค์กรที่ปฏิบัติงาน ส่วนภาวะผู้นำ หมายถึง ผู้ที่มีอำนาจเหนือผู้อื่น ซึ่งอำนาจนี้ช่วยให้ผู้นำสามารถปฏิบัติงานที่เขาไม่สามารถปฏิบัติคนเดียวได้สำเร็จ และทำให้ผู้ตามยอมรับและเต็มใจปฏิบัติตาม ในฐานะผู้นำจึงต้องเป็นผู้บริหาร รู้จักวางแผน กำหนดนโยบาย ประสานงานทั้งภายนอกและภายใน มีความรู้ แก้ไขปัญหา และคิดอย่างเป็นระบบ ตั้งแต่การวางแผนจัดกำลังคนให้เหมาะสมกับงานอย่างพอดีเหมาะสม

มีวิสัยทัศน์กว้างทั้งใกล้และไกลซึ่งสอดคล้องกับหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในเรื่องของความพอดี ความมีเหตุผลและระบบภูมิคุ้มกันที่ดี แต่โลกที่มีการแข่งขันทำให้คนขาดคุณธรรมและทำทุกอย่างเพื่อให้ได้มาซึ่งอำนาจในรูปแบบที่แตกต่างกัน จึงได้ผู้นำที่ขาดความรู้ความสามารถ ซึ่งผู้นำต้องมีลักษณะพิเศษเฉพาะตัวอาจเป็นได้ทั้งแบบดีและเลว การเป็นผู้นำที่ดีนั้นสำคัญที่บุคลิกภาพส่วนตัวของผู้นำสำคัญที่สุด เช่น พุดจาเก๋ สามารถโน้มน้าวจิตใจคนได้ บุคลิกภาพดี ได้รับการปลูกฝังอบรมเรียนรู้ที่จะเป็นผู้นำมาตั้งแต่เด็กและสามารถพลิกแพลงเรียนรู้เพิ่มเติมภายหลังปัจจุบันหาได้ยากมากเพราะส่วนมากได้ผู้นำมาจากการแต่งตั้ง ระบบเครือญาติ หรือบุคคลที่ใกล้ชิด เพื่อนฝูง คนสนิท หากบุคคลเหล่านี้ไม่ปรับตัวอย่างทำให้เกิดการไร้ประสิทธิภาพในการบริหารจัดการและเกิดผลกระทบกับองค์กรในที่สุด

ผลกระทบ

ประเทศไทยกำลังก้าวเข้าสู่การพัฒนาประเทศ ภายใต้แผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 11 (พ.ศ. 2555-2559) โดยยังคงยึดหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงที่มุ่งให้คนเป็นศูนย์กลางของการพัฒนาและ “สร้าง

สมดุลการพัฒนา” ในทุกมิติ เป็นไปในแนวทางที่ยั่งยืนและสร้างความสุขให้กับคนไทย สำหรับทิศทางการพัฒนาประเทศในระยะแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 11 จะเป็นการสร้างภูมิคุ้มกัน ในมิติต่าง ๆ เพื่อให้การพัฒนาประเทศสู่ความสมดุลและยั่งยืน โดยขยายการนำทุนของประเทศที่มีศักยภาพ

แนวคิดแห่งการพัฒนาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมีลักษณะที่สำคัญ คือ 1) ให้ความสำคัญกับ “การพัฒนาคน” ในการดำเนินวิถีชีวิตอย่างมั่นคงบนพื้นฐานของการรู้จักความพอประมาณ การคำนึงถึงความมีเหตุผล การสร้างภูมิคุ้มกันในตัวที่ดี 2) เน้นการ “เข้าใจ เข้าถึง และร่วมพัฒนา” อย่างสอดคล้องกับ “ภูมิสังคม” 3) เป็นการพัฒนาที่คำนึงถึงการ “ทำตามลำดับขั้นตอน” จากการสร้างพื้นฐานให้มั่นคงพอควรแล้ว จึงค่อยสร้างเสริมความเจริญขั้นสูงขึ้นไปตามลำดับ

คนเป็นทรัพยากรมนุษย์และต้นทุนที่สำคัญ ถ้าผู้นำมีความรู้ความสามารถ รู้จักฝึกฝนตนเอง อดทนอดกลั้น ความรอบคอบเรียนรู้ตลอดเวลา ประเมินสถานการณ์ วิเคราะห์ปัญหาอย่างถูกต้อง สิ่งสำคัญมีคุณธรรมจริยธรรมในการบริหารจัดการอย่างพอดีเหมาะสม มีภูมิคุ้มกันตัวเอง รู้จักนำปรัชญาเศรษฐกิจ

พอเพียงที่เป็นแนวทางสายกลางมายึดหลักในการดำเนินชีวิตและหน้าที่การทำงานองค์กร ก็จะอยู่รอดปลอดภัยอย่างยั่งยืน แต่ถ้าในการตรงกันข้าม ผู้นำไม่รู้จักพัฒนาภาวะผู้นำและขาดการวิเคราะห์สถานการณ์สิ่งแวดล้อมอย่างเป็นกลางเอนเอียงไปข้างใดข้างหนึ่ง ใช้ความเห็นความรู้สึกส่วนตัวในการวิเคราะห์ข้อมูล ใช้ความรู้สึกตัดสินใจไม่รู้จักใช้ทรัพยากรอย่างพอดี ผลกระทบตามมาก็จะส่งผลกระทบต่อคนในองค์กร สิ่งแวดล้อมจนก่อให้เกิดปัญหาทั้งระยะสั้นและระยะยาวในอนาคต แต่ถ้าผู้นำเข้าใจ เข้าถึง จึงพัฒนาในหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง มาประยุกต์ใช้ในชีวิตส่วนตัวและการทำงาน ก็จะทำให้เกิดการทำงานอย่างเป็นระบบ มีการพัฒนาอย่างต่อเนื่องและยั่งยืน

เมื่อเข้าใจปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง เราสามารถนำมาพัฒนาภาวะผู้นำได้ในอย่างเหมาะสมและลงตัวและสามารถให้การทำงานราบรื่นไปทิศทางเดียวกันในระยะเวลายาวนานอย่างต่อเนื่อง ในส่วนของภาวะผู้นำยังต้องมีศิลปะในการบริหารงานที่ทำให้ผู้ตามทำงานให้เราด้วยความเต็มใจด้วยตัวเอง คือ การประพฤติ ปฏิบัติตัวเป็นที่เลื่อมใส ทำให้คนในองค์กรศรัทธาเห็นคุณค่าและความสามารถทั้งในเรื่องความคิด คำพูด การตัดสินใจ การลง

มือทำ ไม่ว่าจะเป็นเรื่องการวางแผน การมอบหมายงาน การควบคุมงาน การประสานงาน ทั้งในเรื่องการให้โอกาสในการพัฒนาคน พัฒนางาน ซึ่งต้องมีคุณลักษณะดีทั้งภายนอกและภายในโดยมีคุณสมบัติในเรื่อง ความไว้วางใจในการมอบหมายงานเลือกบุคคลได้เหมาะสม ตามความถนัดของแต่ละคนที่สอดคล้องกับงาน นั่นคือหลักการคัดสรรบุคลากรในเรื่องหลักความความพอประมาณที่รู้จักการใช้คน และการวางแผนทั้งในระยะสั้นและระยะยาวในการพัฒนาบุคคลอย่างพอดี และตรงความต้องการที่สอดคล้องทิศทางในอนาคต และต้องเตรียมความพร้อมทุกสถานการณ์ มีความรู้ตัว รู้จักตนเองว่ามีข้อดีข้อเสียอย่างไร

สิ่งสำคัญสำหรับผู้นำ คือ ต้องมีวิสัยทัศน์และมองการณ์ไกลได้อย่างแม่นยำ ประพฤติปฏิบัติตัวเหมาะสม นานับถือ มีเหตุผลในการตัดสินใจเรื่องต่าง ๆ มีคุณธรรมบริหารงานด้วยความซื่อสัตย์สุจริต ความอดทน ความเพียร การมุ่งต่อประโยชน์ส่วนรวมและการแบ่งปัน ควบคู่กับการใช้หลักการของธรรมาภิบาลในใช้แนวทางปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในการพัฒนาภาวะผู้นำในเรื่องของหลักการบริหาร ก็เปรียบเหมือนเราได้ฉีดยาป้องกันตนเอง โดยผู้นำต้องเริ่มต้นด้วยการ

สำนึกขีดความสามารถของตัวเองและ รู้จักพอ และ ต้องศึกษาปรัชญา เศรษฐกิจพอเพียงให้เข้าใจอย่างถ่องแท้ รวมถึงการสร้างวินัยให้เกิดขึ้นใน แท้จริงของนิสัยเสียก่อน เพราะวินัย เป็นสิ่งสำคัญในการเป็นเครื่องกำหนด กรอบการดำเนินงานตามภาระหน้าที่ ใด ๆ ที่พึงกระทำให้บรรลุเป้าหมาย โดยสมบูรณ์ (ลีลาภรณ์ บัวสาย, 2549: 25)

สรุป

จากการยึดหลักปรัชญา เศรษฐกิจพอเพียงเป็นแนวทางปฏิบัติ จึงคาดว่าผลที่จะได้รับจากการ ประยุกต์ใช้ จะเป็นการพัฒนาที่สมดุล และยั่งยืน พร้อมรับต่อการ เปลี่ยนแปลงในทุกด้าน ทั้งด้าน เศรษฐกิจ สังคม สิ่งแวดล้อม ความรู้ และเทคโนโลยี จะเห็นได้ว่า หาก ประชาชนในทุกกระดับ ตั้งแต่ระดับ ครอบครัว ระดับชุมชน จนถึงระดับรัฐ

บรรณานุกรม

- คณะอนุกรรมการขับเคลื่อนเศรษฐกิจพอเพียง. (2548). *เศรษฐกิจพอเพียงคืออะไร*, พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจ และสังคมแห่งชาติ.
- ธานีรินทร์ กรัยวิเชียร. (2548). *คุณธรรมและจริยธรรมของผู้บริหาร*. กรุงเทพมหานคร: ชวนพิมพ์.
- ประเวศ วสี. (2549). *พระเจ้าอยู่หัวกับบทพัฒนาใหม่*. กรุงเทพมหานคร: ศูนย์ส่งเสริม และพัฒนาพลังแผ่นดินเชิงคุณธรรม สำนักงานบริหารและพัฒนาองค์ความรู้ (องค์การมหาชน).

ยึดถือปรัชญานี้เป็นแนวทางการดำรง อยู่และปฏิบัติตน มีสำนึกในคุณธรรม มีความซื่อสัตย์สุจริตและมีความรอบรู้ ที่เหมาะสม ดำเนินชีวิตด้วยความ อุดทน ความเพียร มีสติปัญญาและ ความรอบคอบ ประเทศไทยจะสงบสุข ร่มเย็นยืนหยัดอยู่ได้ด้วยความสามารถ ความร่วมมือร่วมใจของคนไทยทุกคน ดัง พระบรมราโชวาท ใน พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวที่ พระราชทานแก่นิสิตที่สำเร็จการศึกษา จากจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย เมื่อ 12 กรกฎาคม พ.ศ. 2499 ความว่า “การ ที่จะประกอบกิจการใด ๆ ให้เจริญเป็น ผลดีนั้น ย่อมต้องอาศัยความอดสาหะ พากเพียร และความซื่อสัตย์ สุจริต เป็นรากฐานสำคัญ ประกอบกับจะต้อง เป็นผู้มึจิตเมตตากรุณา ไม่เบียดเบียน ผู้อื่น และพร้อมที่จะบำเพ็ญประโยชน์ ให้เกิดแก่ส่วนรวมตามโอกาสอีกด้วย”

- พระวิศิษฐกุล สิริปณิญา (สุภารัตน์). (2553). *การประยุกต์หลักธรรมเพื่อพัฒนาผู้นำที่ประสงค์ในยุคโลกวิวัฒน์*. รวมบทความวิทยานิพนธ์ระดับพุทธศาสตรมหาบัณฑิต โครงการสัมมนาเผยแพร่ผลงานวิทยานิพนธ์ประจำปีการศึกษา 2553.
- ลีลาภรณ์ บัวสาย. (2549). *เศรษฐกิจพอเพียง ร่วมเรียนรู้ สานข่าย ขยายผล*. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย.
- วิชิตวงศ์ ณ ป้อมเพชร์. (2549). *พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวกับปัญหาเศรษฐกิจของประเทศไทย*, พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์แสงดาว.
- วิรัช วิรัชนิภาวรรณ. (2550). *การบริหารจัดการตามแนวทางคุณธรรมและแนวทางเศรษฐกิจพอเพียง*. กรุงเทพมหานคร: โพรเพช.
- สุนทร กุลวัฒนวรพงศ์. (2544). *ตามรอยพระราชดำริ เศรษฐกิจพอเพียง-ทฤษฎีใหม่*. กรุงเทพมหานคร: ชมรมเด็ก.
- สุนัย เศรษฐ์บุญสร้าง. (2550). *แนวทางปฏิบัติ 7 ขั้นสู่วิถีเศรษฐกิจพอเพียง*, พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพมหานคร: ซีเอ็ดยูเคชั่น.
- สุเมธ ตันติเวชกุล. (2544). *ใต้เบื้องพระยุคลบาท*, พิมพ์ครั้งที่ 6. กรุงเทพมหานคร: มติชน.
- _____. (2549). *หลักธรรมทำตามรอยพระยุคลบาท*, พิมพ์ครั้งที่ 15. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ด้านสุขภาพการพิมพ์
- เสรี พงศ์พิศ. (2550). *เศรษฐกิจพอเพียง เกิดได้ ถ้าใจปรารถนา*. กรุงเทพมหานคร: เจริญวิทย์การพิมพ์.